

İSLÂM ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

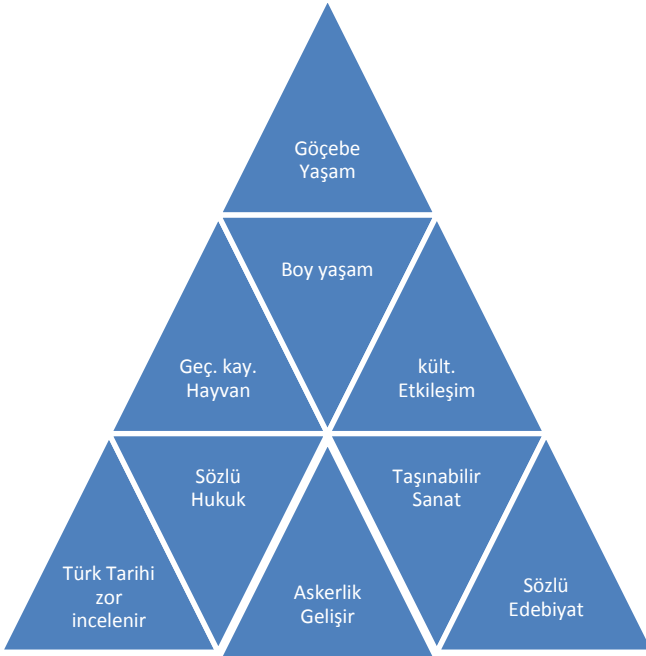
Türk adının güçlü, kuvvetli ya da türeyen çoğalan anlamında olduğuna dair iki görüş yaygındır.

Türklerin ilk ana yurdu

- Hazar Denizi
- Sibiry
- Kingan Dağları (Çin)
- Himalaya Dağ Sırası ile çevrili olan Orta Asya'dır

Tarıma elverişli bir yer olmayan bölgede yaşayanlar hayvancılıkla uğraşmışlar ve göçebe bir yaşam sürmüşlerdir.

Göçebe kültürün sonucunda:

- Boylar federasyonu şeklinde örgütlenilmiştir.
- Mimari ve şehircilik ortaya çıkmamıştır
- Ekonominin temeli hayvancılığa dayalıdır
- Sanat, taşınabilir eşya ve hayvan figürleri üzerine yapılmıştır.
- çadır sanatı gelişmiştir.
- Yazılı hayat geç başlamış, onun yerine sözlü edebiyat ve sözlü hukuk (töre) gelişmiştir.
- Hapis cezaları kısa süreli olmuştur.
- İmtiyazlı (ayrıcalıklı) bir sınıf anlayışı görülmemiştir. (Kölelik de yoktur.).
- Özel mülkiyet anlayışı gelişmemiştir.
- Farklı kültürlerle etkileşim yaşanmıştır.
- Değişik coğrafi alanlarda ve değişik ülkelerde devletler kurmuşlardır.
- Türklerin farklı kültürlerden en az etkilendikleri alan askerlik/devlet teşkilatıdır.

Türklerin Orta Asya'da dış tehlikelerle karşı karşıya kalmaları ve topraklarının doğal sınırlarla korunmamış olması, aşağıdakilerin hangisinde yeteneklerinin gelişmesine neden olmuştur?

- A) Askerlik B) Ticaret C) Tarım
D) Dokumacılık E) Hayvancılık
(1999/DMS) Cevap: A

Orta Asya'da Türkler yüksek bir uygarlık seviyesine yükselmişler, ancak göç etmek zorunda kalmışlardır.

Göçlerin Nedenleri

- İklimin tarım ve hayvancılığa elverişsiz hâle gelmesi.
- Nüfus artışı ile geçim kaynaklarının yetersiz kalışı.
- Türk toplulukları arasındaki anlaşmazlıklar sonucu çıkan savaşlar (Boylar arası mücadele)
- Dış baskılar (Moğol ve Çin gibi)
- Yeni ülkeler fethetme düşüncesi (Cihan hakimiyeti düşüncesi)
- Hayvan hastalıkları.

ASYA HUN (BÜYÜK HUN) DEVLETİ

- Başkent Ötüken olarak kuruldu.
- Türkler tarafından kurulduğu bilinen ilk devlettir.
- Bilinen ilk hükümdarı Teoman'dır.
- Çinliler Hun saldırılarını önlemek için Çin Seddi'ni yaptılar.
- Mete Döneminde devlet en güçlü dönemini yaşamıştır.
 - Bölgedeki kavimleri bir bayrak altında toplayan ilk Türk devletidir.
 - Türk ordu teşkilatının temeli olan onlu sistemin temelini atmıştır.
 - Çinli prensesle evlenerek bir geleneği başlattı(Yıkılma sebebi)
 - Çin'i vergiye bağlamasına rağmen topraklarına katmamıştır (Halkının asimile olmaması için)
 - Oğuz Kağan Destanı vardır

Mete Han'ın ölümünden sonra Çin baskısı ve entrikaları ile İpek Yolu Çin'e kaptırılmış, taht kavgaları ve askeri bakımdan zayıflayan Hunlar önce doğu - batı, sonra kuzey - güney olarak ikiye ayrılmışlardır. Bir kısmı Çin'e Katıldı. Çin'e Katılmak istemeyenler Batı'ya göç ettiler. Batıya göç eden Kuzey Hunları Kavimler Göç'üne sebep oldu.

KAVİMLER GÖÇÜ

Balamir komutasındaki Kuzey Hunlarının Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Barbar kavimlerini batıya doğru göçe zorlamalarıdır (375).

Sonuçları

- Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrıldı (395).
- Batı Roma İmparatorluğu yıkıldı.
- Avrupa'nın bugünkü etnik (ırk) haritası çizildi

- İlkçağ sona erdi, Orta Çağ başladı.
- Feodalite (Derebeylik) ortaya çıktı.
- Avrupa Hun Devleti kuruldu.
- Avrupa'da skolastik düşünce hakim oldu

Aşağıdakilerden hangisi, Hunların neden olduğu Kavimler Göçü'nün sonuçlarından biri değildir?

- A) Avrupa'nın etnik yapısının değişmesi
- B) Avrupa'da bir Hun Devleti kurulması
- C) Roma İmparatorluğu'nun bütünlüğünü ve üstünlüğünü yitirmesi
- D) Avrupa'da skolastik düşüncenin egemen olması
- E) Göktürk Devleti'nin yıkılması

(2011 – KPSS) Cevap: E

AVRUPA HUN DEVLETİ

- Bugünkü Macaristan topraklarında Balamir tarafından kurulmuştur.
- Avrupa'da kurulan ilk Türk devletidir.
- En güçlü dönemini Attila zamanında yaşamıştır.
- Doğu Roma'yı (Bizans'ı) vergiye bağlayan Attila Batı Roma seterine çıkmış. Ancak Papa'nın isteği üzerine barış yaparak geri dönmüştür.
- Ölümünden sonra taht kavgaları ve dış baskılar sonucu yıkıldı.
- Türk devlet ordu teşkilatlanmasını Avrupa'ya yaymıştır.

GÖKTÜRK DEVLETİ (552-630)

- 552'de Avarlar'ı yenen Bumin Kağan tarafından kuruldu.
- Tarihte Türk adını kullanan ilk devlettir.
- Devlet yönetim geleneğine uygun olarak doğu –batı şeklinde ikiye ayrılarak yönetilmiştir.
- Batı Göktürk hükümdarı İstemi Yabgu İpek yolu hakimiyeti için önce Sasani Devleti ile ittifak yaparak Ak Hun Devleti'ni yıkmış sonra Sasanilere karşı Bizansla antlaşma imzalamıştır. (Orta Asya'dan Bizansa gönderilen ilk elçidir)
- Türkleri ikinci kez bir bayrak altında toplamıştır. (Hunlar, Göktürkler, Moğollar)
- Çin entrikaları ve taht kavgaları sonucunda doğu - batı olarak ikiye ayrılıp Çin hakimiyetine girdiler.
- Ergenekon ve Bozkurt Destanı Göktürkler'e aittir.
- İslamiyet öncesinde kurulmuş Türk Devletleri içinde sınırları en geniş Türk Devleti'dir.

II. GÖKTÜRK (KUTLUK) DEVLETİ (682-745)

- Kutluk Kağan tarafından Çin hakimiyetine son verilerek kurulmuştur.
- Kendilerine ait alfabeleri vardır (Göktürk Alfabeti) Türkçe'nin tarihte görülen ilk alfabetidir.

- En güçlü devirleri Bilge Kağan, kardeşi Kül Tigin ve vezir Tonyukuk zamanında yaşadılar.
- Bu üç devlet adamı adına dikilen Orhun Abideleri o dönemin en önemli kültür mirasıdır.
 - **Göktürkler'in siyasî ve sosyal hayatı hakkında bilgi veren ilk Türkçe eseridir.**
 - **Türklerin tarihte bıraktığı ilk yazılı belgelerdir**
 - **Sosyal Devlet anlayışı görülür. (Bilge Kağan "Açları doyurdum çıplakları giydirdim" ifadesini kullanmıştır.)**
- Bilge Kağan'dan sonra iç çekişmelerle zayıflayan devlet Basmil, Karluk, Uygur isyanıyla yıkılmıştır.(745).

UYGUR DEVLETİ (745-840)

- Karluk, Basmil ve Uygurlar tarafından 745'de kuruldu
- İpek yolu ticareti yaparak Çin'le iyi ilişkiler kurdular.
- Mani dinini seçerek savaşçı özelliklerini kaybettiler. Bu yüzden varlıklarını uzun süre devam ettiremediler. (Mani dininin et yemeyi yasaklaması tarımın gelişmesine, kan dökmeyi yasaklaması savaşçılık özelliklerini kaybetmelerine etki etmiştir)
- Moğol devlet kademelerinde görev alarak Moğolların Türkleşmesini sağladılar.
- Din değiştirmelerine rağmen dini terimlerin karşılığını Türkçe kullanarak milli benliklerini korumaya çalışmışlardır
- Yerleşik hayata geçen Uygurlar ilk defa kent ve kasaba kurup mimari alanda eserler vermişlerdir.
- Kendilerine ait alfabe oluşturmuşlardır.
- Göç ve Türeyiş Destanları vardır.
- Karabalagasun yazıtları vardır
- İlk kez matbaa ve kağıdı kullandılar
- Uygurlar, siyasî alandan çok kültürel alanda isimlerini duyurmuşlardır.
- Kırgızlar tarafından yıkılmıştır.

DIĞER TÜRK BOYLARI

Avarlar:

- İstanbul'u kuşatan ilk Türk boyudur.

Oğuzlar:

- İslâmiyet'i topyekun seçmiş Selçuklu ve Osmanlı Devleti'ni kurmuşlardır.
- Dede korkut Hikayeleri vardır
- Türkmen adıyla anılırlar

Türgişler:

- Emevîler'le mücadele ederek Orta Asyanın Araplaşmasını engellemişlerdir.
- Tam olarak yerleşik hayata geçen Türk devletidir.
- Türk tarihinde ilk parayı kullandılar.

Peçenekler:

- Balkanlar'a geldiler. Malazgirt Savaşı'nda Selçuklulara yardım ettiler.

Kartuklar:

- İslâmiyet'i topyekûn seçen ilk Türk boyudur.

- Talaş Savaşı'nın kazanılmasında ve Karahanlı Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynadılar.

Kumanlar (Kıpçak):

- X. yy.da Doğu Avrupa'ya gelen Kumanlar Ruslarla mücadele ettiler.
- Oğuz -Kıpçak savaşları Dede Korkut Destanı'nda yer alır.

Bulgarlar:

- Tuna Bulgarları Hıristiyanlığı benimsemiş ve zamanla slavlaşmışlardır.
- Volga (İtil) Bulgarları İslâmiyet'i seçtiler.

Hazarlar:

- Museviliği benimseyen tek Türk devletidir.
- Adaletli ve hoşgörülü yönetim uygulamışlardır.
- Bölgede sağladıkları huzur ve güvenden "Hazar Barış Çağı" olarak adlandırılmıştır.

Sibirler:

- Sibirya ve Kafkasya'da yaşayıp Sibirya'ya adlarını vermişlerdir.

Kırgızlar:

- Ötügen'de kurdukları devletlerini Moğollar yıkınca bölge Moğolların eline geçti.
- Türk edebiyatının en uzun destanı Manas Destanı onlara aittir.

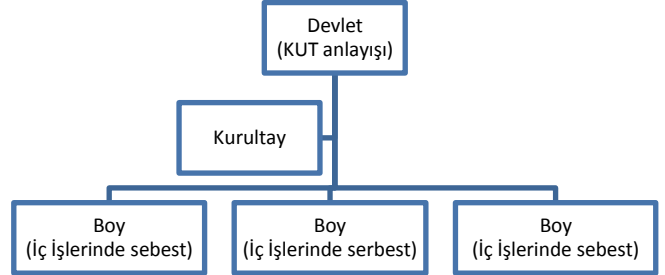
Saka Türkleri:

- Atı evcilleştirmişlerdir.
- Alp Er Tunga ve Şu Destanları vardır.

AVRUPA	KARADENİZİN KUZEYİ	ORTA ASYA
Hunlar Macarlar Bulgarlar Avarlar	Peçenekler İskitler (Saka) Kıpçaklar	Hunlar Göktürkler Karluklar Türgişler Hazarlar Kırgızlar Oğuzlar

KÜLTÜR VE MEDENİYET

- Türk devletlerinde aileler obaları, obalar boyları, boylar devleti (il) oluştururdu (Boylar Federasyonu).Bu durum merkezîyetçi yapının oluşmasını engellemiştir.

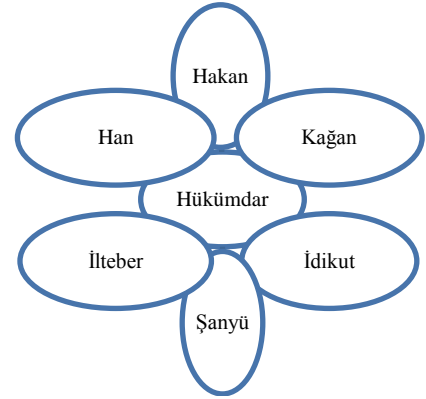

- Hükümdarlığın Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılan ve kan yoluyla babadan oğluna geçtiği varsayılan devlet yönetme yetkisi olan "Kut anlayışı" hakimdir. (Bu anlayışa aynı zamanda **veraset (saltanat) sistemi** deniyor ve kimin hükümdar olacağı belli olmadığından düzenli değildir)

Bu durum;

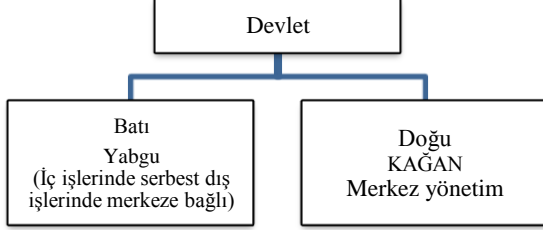
- "Ülke, hanedanının ortak malıdır anlayışına
- Türk devletlerinin taht kavgalarıyla zayıflamasına
- Devletin kısa sürede yıkılmasına neden olmuştur.

- Hükümdarlık alametleri Taht, otağ Tuğ, Mühür, Bayrak, Unvan gibi
- Hükümdarlar Han, Hakan, Kağan, Sanyü, İlteber, idikut unvanlarını kullandılar.

- **Kurultay** (Toy ya da Kengeş meclisi) adlı danışma meclisi vardı. Kurultay hükümdar başkanlığında boy beylerinin katılımıyla toplanır siyasî askerî, ekonomik kararlar alırdı. Hükümdarın yetkileri kısıtlı idi. Çünkü yazılı olmayan hukuk kuralları olan "Töre"ye uymak zorunluydu.
- Yönetimde hükümdar eşi olan hatunlar da söz sahibi idi. (Devlet meclisine katılır, elçi kabul ederdi)

- Devlet yönetimini kolaylaştırmak ve taht kavgalarını azaltmak amacıyla ülke toprakları doğu-batı olmak üzere ikiye ayrılırdı (Federal Yönetim/Federatif)

- Devlet ve toplum yaşayışında kullanılan bazı terimler şunlardır:

Tarkan: Hakan'a idarî ve askerî işlerde yardımcı olan üst düzey memur.

Tudun: Vergi memuru (Muhtesip)

Ayuki: Hükümet

Aygucı: Başbakan (Sadrazam)

Buyruk: Bakan (Vezir-Nazır)

Şad: Boylara gönderilen yönetici Yabgu (Hükümdarın kardeşi)

Tamgacı: Dış siyaset işlerini yürüten görevliler

Tigin: Hükümdar çocukları (Tekin) (Şehzade)

Tarkan/Subaşı (General): Ordu komutanı (Yeniçeri Ağası)

Apa: Sarayın sivil yöneticisi

Bitigci: Katip, Memur, Bürokrat Sınıfı (Nişancı)

Yargucı: Yargıç, Tercüman, Elçi (Emiri Dad-Kadı)

Eski Türk devletlerinde hükümdara, yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, İslamiyet'ten önce kurulan Türk devletlerinde bu yetkiye verilen addır?

- A) Şad B) Kut C) Tekin
D) Toy E) Balbal

(2012-KPSS Cevap B)

İslamiyet öncesi Türklerde devlet başkanları çeşitli unvanlar taşırdı.

Aşağıdakilerden hangisi bu unvanlardan biridir?

- A) Şad B) Kağan C) Tigin
D) Tudun E) Sübaşı

(2010 KPSS – Ortaöğretim) Cevap: B

Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinde,

- I. Kağan
II. Tudun
III. Han
IV. Hakan

ünvanlarından hangileri hükümdarlar için kullanılmamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I ve IV

(1999 – DMS) Cevap: B

Türk Devletlerinde,

- I. taht kavgalarının ortaya çıkması,
II. toprakların, gelirlerine göre bölümlere ayrılması,
III. çeşitli dinlere inanılması

durumlarından hangileri “ülkenin hükümdar ailesinin ortak malı olması” töresinin sonuçları arasındadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

(2010 KPSS – Lisans) Cevap: A

İslamiyet'ten önceki Türk Devletleri'nde, hükümdarın egemenlik hakkı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine inanılırdı?

- A) Halk tarafından verildiğine
B) Kurultay tarafından verildiğine
C) Büyük devletler tarafından verildiğine
D) Başkalarından zorla alındığına
E) Tanrı tarafından verildiğine

(2000 - DMS) Cevap: E

İlk Türk devletlerinde yabgu iç işlerinde serbest, dış işlerinde doğudaki hakana bağlıydı.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine kanıt olduğu savunulabilir?

- A) Hakanın iç işlerine, dış işlerinden daha az önem verdiğine
B) Komşu devletlerin güçlü olduğuna
C) Ülkenin federal bir yapıya sahip olduğuna
D) Hakandan sonra tahta çıkma hakkının yabguya ait olduğuna
E) Türklerin Gök-Tanrı inancının dışındaki inançlara da açık olduğuna

(2008 KPSS/Lisans) Cevap: C

- I. Toy
II. Kurultay
III. İl

Yukarıdakilerden hangileri İslamiyet'ten önce kurulan Türk devletlerinde siyasi, ekonomik, kültürel işlerin görüşülüp karara bağlandığı meclistir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III
(2004/KPSS) Cevap: D

HUKUK

- Yazılı hukuk yoktur. Devlet ve toplum işleri düzenleyen kurallara töre denilir.
- Töreye hükümdar dahil herkes uymak zorundadır (Hukuk Devleti)
- Yazılı hukuku başlatan ilk Türk devleti Uygurlardır.
- Töreyle korumak ve uygulamak devletin, dolayısıyla da hükümdarın görevidir.
- Hükümdarın başkanlık ettiği ve siyasi suçlara bakan mahkemeye "Yargu (Yüksek Devlet Mahkemesi)" adı verilirdi

Uygurlar döneminde, ticari ilişkilerin gelişmesiyle kişiler arasındaki anlaşmalar yazılı hale getirilmiştir.

Bu durum, aşağıdaki alanlardan hangisiyle ilgili belgelerin meydana getirilmesini zorunlu kılmıştır?

- A) Sanat B) Askerlik C) Siyaset
D) Hukuk E) Din

(2005 KPSS) Cevap: D

ORDU

- Türk Ordusunu Çin, Roma, Bizans, Rus, Moğollar örnek almışlardır.
- Ordu onlu sisteme göre düzenlenirdi.
- Kadın erkek herkes asker sayılır (ordu-millet anlayışı)
- Genellikle atlı birliklerden oluşurdu.
- Savaşlarda Sahte Ricat ve pusu taktiklerini uygulamışlardır.

DİN VE İNANIS

- Göktanrı inancı Türkler arasında en yaygın olan dindir.
- Mani dini, Hıristiyanlık, Şamanizm, Totemizm, Budizm, Musevîlikte kabul ettikleri dinlerdir.
- Avrupa'ya göç eden Türk boyları Hıristiyanlığı kabul ederek Türklük özelliklerini yitirmişlerdir. Bu duruma;
 - Hıristiyanlığı kabul etmeleri
 - Orta Asya ile bağlarının kesilmesi
 - Nüfus azlığı etki etmiştir.
- Ölümünden sonraki hayata inanılmıştır. Türkler bu nedenle ölümlerini değerli eşyalarıyla birlikte gömmüşlerdir. Bunun yanında Mumyacılık da gelişmemiştir, çünkü beden değil ruhen dirilmeye inanılmıştır.
- Cennet'e "Uçmağ", cehenneme ise "Tamu" denilmiştir.
- Cenaze törenlerine "Yuğ", mezarlarına "Kurgan", ölen kişinin mezarı başına konulan ve hayattayken öldürdüğü düşman sayısını gösteren taşlara da "Balbal" adı verilmiştir

Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet'ten önce, Türklerde ölen kişinin eşyalarıyla birlikte gömüldüğü mezara verilen addır?

- A) Yuğ B) Şad C) Kurgan
D) Toy E) Tigin

(2011 – KPSS) Cevap: C

Göktürk Devleti'nde, Bilge Kağan'ın Budist tapınağı yaptırma isteğine vezir Tonyukuk, Budizm'i benimsemenin Türklerin mücadelecilik ruhunu kaybetmelerine neden olacağı düşüncesiyle karşı çıkmıştır.

Yalnız bu bilgiyle,

- I. toplumun dinî arayış içerisinde olduğu,
II. kağanın kararlarının sorgulanabildiği,
III. din değiştirmenin yaşam biçimini etkilediği

durumlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

(2009 – KPSS) Cevap: D

EKONOMİK HAYAT

- Uygurlara gelinceye kadar göçebe hayat nedeniyle hayvancılık ve hayvan ürünleri ekonomik etkinliklerin ve ticaretin temelini oluşturuyordu.
- Hayvancılığa bağlı olarak dokumacılıkta gelişmiştir. Dünyanın en eski halısı Altaylarda Pazırık Kurganı'nda ortaya çıkarılmıştır
- Türkler hayvan ürünlerini (konserve, et, yünlülük dokuma) ihraç ederken tarım ürünlerini (arpa, buğday gibi) ithal etmiştir.
- Çinlilerle ipek yolu hakimiyeti için savaşmışlardır.

EDEBİYAT

- Daha çok sözlü edebiyat (Sav, Sagu, koşuk, destan) gelişmiştir.
Savlar: Atasözleridir.
Sagu: Ölümler için yakılan ağıtlardır.
Koşuk: Kopuz denilen müzik aleti eşliğinde söylenen şairlerdir.
Destanlar: Manzum halk hikâyeleridir. İslamiyet öncesi Türk kültürü hakkında bilgiler verir.
- En eski edebiyat ürünü destanlardır, **Oğuz Kağan Destanı** (Asya Hunları) **Ergenekon ve Bozkurt Destanları** (Göktürkler) **Türeyiş ve Göç Destanları** (Uygurlar) **Alp Er Tunga ve Şu Destanları** (Sakalar/İskitler) **Manas Destanı** (Kırgızlar) (En uzun Türk destanıdır.). **Dede Korkut Hikâyeleri** (Oğuz -Kıpçak mücadeleleri)
- İlk alfabeler Göktürk ve Uygur alfabesidir. Türkler tarih boyunca Göktürk, Uygur, Soğd, Arap, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmışlardır

- Eski Türkçeye ait başlıca kitabeler şunlardır;
- **Yenisey Kitabeleri:** Kırgızlara aittir.
- **Göktürk (Orhun) Kitabeleri:** VIII. yüzyılda, Kutluk (II. Göktürk) Devleti zamanında Bilge Kağan, Kültigin ve vezir Tonyukuk adına dikilmiştir. Türk adının geçtiği ilk yazılı belgedir. Ayrıca Türk Tarihi'nin ve Türk Edebiyatı'nın ilk yazılı belgesidir. Yolluğ Tigin tarafından taşta kazınarak yazılmıştır. Bu nedenle Yuluğ Tigin Türklerin ilk tarihçisi ve edebiyatçısıdır.

- **Karabalasagun (Ordu Balık) Yazıtları:** Uygurlara aittir. Mani dini hakkında bilgi verir.

Aşağıdakilerden hangisi yazıyı ilk kullanan Türk devletidir?

- A) Hazarlar
- B) Uygurlar
- C) Göktürkler
- D) Akhunlar
- E) Karluklar

(1999/DMS) Cevap: C

Aşağıdaki alfabelerden hangisi Türklere özgüdür?

- A) Sogd
- B) Kiril
- C) Orhon
- D) Latin
- E) Sanskrit

(2006 KPSS/Lisans) Cevap: C

Aşağıdakilerden hangisi Göktürklerde, devlet adamlarının millete hesap vermesi, devlet ve halkın karşılıklı olarak görevlerinin belirtilmesi konularını içermektedir?

- A) Orhun Yazıtları
- B) Karabalgasun Yazıtları
- C) Oğuz Kağan Destanı
- D) Şehname
- E) Manas Destanı

(1999 – DMS) Cevap: A

- I. Orhun Kitabeleri,
- II. Manas Destanı,
- III. Karabalasagun Yazıtları,

Yukarıdakilerden hangileri Göktürkler'e aittir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II
- E) II ve III

(2004/KPSS) Cevap: A

Aşağıdakilerden hangisi, Orhun Yazıtları'nın Türk tarihi açısından önemini belirleyen özelliklerden biri değildir?

- A) Türk adının geçmesi ve Türkçe yazılmış olması
- B) Hun tarihiyle ilgili ayrıntılı bilgi vermesi
- C) Türk yazısının en eski alfabesiyle yazılmış olması
- D) Siyasi bir beyanname şeklinde olması
- E) VIII. yüzyılda yazılmış olması

(2000 - DMS) Cevap: A

BİLİM VE SANAT

- İslamiyet öncesi Türk toplumlarında Uygurlara gelinceye kadar sanat, taşınabilir eşya üzerinde yoğunlaşmıştır,

- Uygurlardan önce çadır sanatı, maden işlemeciliği ve deri işlemeciliği gelişmiştir. Uygurlarla birlikte yerleşik hayatın etkisiyle kalıcı mimari eserler meydana getirilmiştir. Bunlara örnek olarak saray, tapınak ve ev kalıntıları gösterilebilir.
- Türklere Astronomi bilimi gelişmiştir (12 Hayvanlı Türk Takvimi).